

Ο ρόλος των Τραπεζών στη χρηματοδότηση της οικονομίας: τρέχουσες εξελίξεις

Μετά από πέντε χρόνια μιας οικονομικής κρίσης της οποίας η ένταση δεν έχει προηγούμενο στην σύγχρονη ιστορία της χώρας μας, δημιουργούνται σταδιακά οι συνθήκες εκείνες που θα επιτρέψουν την επιστροφή της οικονομίας μας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης

Έχει ήδη σημειωθεί **σημαντική πρόοδος** στην δημοσιονομική προσαρμογή, στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και στην βελτίωση του διεθνούς κλίματος προς την χώρα μας ενώ έχει επιτευχθεί ήδη μια σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Παρά το γεγονός ότι η ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, θα πρέπει να τονιστεί ότι αυτή βασίστηκε κυρίως στην ταυτόχρονη μείωση του κόστους εργασίας και της συμμετοχής του συντελεστού εργασίας στην παραγωγική δραστηριότητα. Αυτό οδήγησε σε μια εκτίναξη της ανεργίας στον ιδιωτικό τομέα και σε μια καταβάρθρωση της εσωτερικής ζήτησης καθώς τα νοικοκυριά αντέδρασαν άμεσα στην ταυτόχρονη μείωση εισοδήματος και αύξηση ανεργίας και εργασιακής ανασφάλειας. Η συνταγή αυτή δεν μπορεί να συνεχιστεί η ανάκαμψη της οικονομίας θα πρέπει να στηριχθεί πλέον σε άλλους παράγοντες.

Υπάρχουν **πολλά πράγματα ακόμη για να γίνουν** ώστε η Ελληνική οικονομία να αρχίσει να δημιουργεί θέσεις εργασίας, να αποκτήσει διατηρήσιμη ανάπτυξη και ευρωστία που θα στηρίζεται σε στέρεες βάσεις. Χρειάζεται να γίνουν αποφασιστικά βήματα για την απελευθέρωση της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών, την δημιουργία φιλικότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων σε ανταγωνιστικούς τομείς, ενώ απαιτείται και η διαμόρφωση ενός νέου προτύπου ανάπτυξης βασισμένο στην ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία και την εξωστρέφεια.

Είναι αναγκαίο να ολοκληρώσουμε τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις όχι γιατί αυτό απαιτείται από τους δανειστές μας αλλά γιατί πρέπει να χτίσουμε την μετά την κρίση οικονομία μας σε υγιείς στέρεες βάσεις, μακριά από τις στρεβλώσεις του παρελθόντος. Χρειάζεται ακόμη, να χτίσουμε μια μακρόπνοη εθνική αναπτυξιακή στρατηγική με μετατόπιση της παραγωγής σε τομείς με δυναμικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα δημιουργήσει διατηρήσιμες θέσεις εργασίας. Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας πρέπει να γίνει τώρα εθνική προτεραιότητα εάν θέλουμε να βγει η χώρα μας από τον φαύλο κύκλο της ύφεσης και της υπερχρέωσης.

Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στο νέο οικονομικό περιβάλλον θα διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο καθώς αποτελούν την ραχοκοκαλιά της Ελληνικής οικονομίας και είναι αυτές που, κατ' εξοχήν, δημιουργούν ανάπτυξη και θέσεις εργασίας. Οι ΜΜΕ αποτελούν το 99% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων της χώρας μας, συμβάλουν κατά 85% στην ιδιωτική απασχόληση και στο 70% της ετήσιας προστιθέμενης αξίας, ενώ έχουν την μεγαλύτερη συνεισφορά στο ΑΕΠ σε σύγκριση με τις 27 χώρες της Ε.Ε. Τέλος, οι επιχειρήσεις αυτές προσφέρουν δυο στις τρεις θέσεις εργασίας.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που καλούνται σήμερα οι Ελληνικές ΜΜΕ να αντιμετωπίσουν είναι η μειωμένη διαθεσιμότητα Τραπεζικής χρηματοδότησης καθώς και η κάθετη αύξηση των επιτοκίων. Αυτές οι επιχειρήσεις που έχουν τις μεγαλύτερες ανάγκες χρηματοδότησης, έχουν σήμερα την μικρότερη προσβασιμότητα στο τραπεζικό σύστημα και κινδυνεύουν να συνθλιβούν από τον συνδυασμό έλλειψης ρευστότητας και υψηλού κόστους χρήματος.

Από την μεριά του, το Τραπεζικό σύστημα της χώρας, αντιμετωπίζει και αυτό κατακλυσμιαίες αλλαγές. Οι ελληνικές Τράπεζες ήταν **από τα μεγαλύτερα θύματα** της πρωτόγνωρης οικονομικής κρίσης:

-Παρά την διαχρονικά μηδενική έκθεση σε 'τοξικά' χρηματοοικονομικά προϊόντα, την ισχυρή κεφαλαιακή θέση, την υψηλή ρευστότητα και την ισχυρή κερδοφορία, οι ελληνικές τράπεζες βρέθηκαν απρόσμενα μετά την πτώση της Lehman σε μια αδιέξοδη κατάσταση, λόγω της κρίσης του Δημοσίου χρέους, του κλεισίματος των διεθνών κεφαλαιαγορών και του κουρέματος των Ελληνικών ομολόγων που διέγραψε το σύνολο των κεφαλαίων τους.

-Από το 2009 έως σήμερα το τραπεζικό σύστημα της χώρας μας έχασε σχεδόν το ένα τρίτο των καταθέσεων του (η εκροή των καταθέσεων άγγιξε τα 75 δις) και παρά την τεράστια αυτή απομείωση της ρευστότητας του, οι συνολικές χορηγήσεις προς τον ιδιωτικό τομέα δεν μειώθηκαν πολύ από τα επίπεδα του 2009 (-20δις).

-Η δυνατότητα δανεισμού από το εξωτερικό μηδενίστηκε και μόνη διέξοδος για πορισμό ρευστότητας παρέμεινε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία όμως δεν μπορεί παρά να είναι πρόσκαιρη και περιορισμένη.

-Η πρόσφατη ανακεφαλαιοποίηση των Ελληνικών Τραπεζών απλώς αναπλήρωσε τα κεφάλαια που χάθηκαν από το PSI και διασφάλισε, για την ώρα, την απρόσκοπτη λειτουργία τους θωρακίζοντας την αξιοπιστία τους. Τις οδήγησε όμως σε μια βίαια αλλαγή του ιδιοκτησιακού τους καθεστώτος. Η αλλαγή αυτή και οι σκληροί κανόνες ελέγχου που τη συνοδεύει τις καθιστά πλέον λιγότερο ευέλικτες και προσαρμοστικές στις συνεχείς αλλαγές του περιβάλλοντος και τις υποχρεώνει να αποδεχθούν ένα εξαιρετικά περιοριστικό πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

-Τέλος, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων εκτοξεύθηκε σε πολύ υψηλά επίπεδα εξ' αιτίας της αδυναμίας των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους λόγω μειωμένων εισοδημάτων και αυξανόμενης φορολόγησης μειώνοντας ακόμη περισσότερο την διαθέσιμη ρευστότητα για την χρηματοδότηση νέων επενδυτικών σχεδίων.

Το συνεπαγόμενο πλήγμα στην ρευστότητα των τραπεζών εξ' αιτίας των παραπάνω παραγόντων ήταν και παραμένει μεγάλο και η διοχέτευση νέων πόρων στην πραγματική οικονομία από τις Τράπεζες καθίσταται σχεδόν αδύνατη με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά κάθε προσπάθεια ανάκαμψης της οικονομίας.

Επιπλέον, το **αυξημένο κόστος δανεισμού** (λόγω της αύξησης του κόστους των καταθέσεων και των αυξανόμενων μη εξυπηρετούμενων δανείων) περιορίζει περαιτέρω την ζήτηση κεφαλαίων εκ μέρους των υγιών δανειοληπτών, καθιστώντας τα οποία αναπτυξιακά τους σχέδια μη βιώσιμα. Θα πρέπει επομένως, ταυτόχρονα, να υπάρξει σοβαρή προσπάθεια μείωσης των επιτοκίων καταθέσεων και **εξορθολογισμού του κόστους δανεισμού των επιχειρήσεων.**

Βλέπουμε λοιπόν ότι τα προβλήματα που αφορούν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διαχέονται κατά κύματα στην πραγματική οικονομία δημιουργώντας στην πραγματικότητα **ένα φαύλο κύκλο έλλειψης ρευστότητας, ύφεσης και ανεργίας.**

Σήμερα το Τραπεζικό τοπίο έχει αρχίσει να αλλάζει. **Η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών μαζί με τον κύκλο των εξαγορών και συγχωνεύσεων που την συνοδεύει,** οδήγησαν σε λιγότερα αλλά ισχυρότερα τραπεζικά σχήματα. Παρ' όλα αυτά, το Τραπεζικό σύστημα της χώρας μας είναι αντιμέτωπο με πολύ σοβαρές προκλήσεις.

Η περιορισμένη ρευστότητα του τραπεζικού μας συστήματος, σήμερα, σίγουρα δεν επαρκεί για την χρηματοδότηση της επανεκκίνησης της οικονομίας. Στον τομέα της επιχειρηματικής πίστης, για παράδειγμα, θα ακολουθηθεί, εκ των πραγμάτων, μια

πιο επιλεκτική πολιτική χρηματοδότησης, κυρίως προς κλάδους που θα συνδυάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα με καινοτομία, ποιότητα, εξωστρέφεια και αναπτυξιακή προοπτική προκειμένου να ισχυροποιηθεί μέσω αυτών η ελληνική οικονομία.

Με δεδομένη την ανεπάρκεια της Ελληνικής αποταμίευσης και την αδυναμία δανεισμού από τις διεθνείς αγορές, το στοίχημα για το ελληνικό Τραπεζικό σύστημα είναι να μπορέσει να στηρίξει τις απαραίτητες για την χώρα επενδύσεις κινητοποιώντας και πάλι κεφάλαια από το εξωτερικό. Αυτό μπορεί να γίνει, είτε υπό μορφή άμεσων επενδύσεων, πείθοντας, δηλαδή, ξένους επενδυτές να επενδύσουν στη χώρα μας (πχ Eurobank - Fairfax), είτε πείθοντας καταθέτες να επιστρέψουν τα κεφάλαια τους πίσω στη χώρα μας, είτε, διοχετεύοντας στις Ελληνικές επιχειρήσεις χρηματοδοτικούς πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διατίθενται σήμερα υπό μορφή αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Ιδιαίτερα, τα διάφορα Ευρωπαϊκά αναπτυξιακά προγράμματα αποτελούν σ αυτή την συγκυρία ίσως την μόνη πηγή ρευστότητας απο το εξωτερικό και εάν αξιοποιηθούν περαιτέρω σε συνεργασία με εθνικούς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς όπως τους επαγγελματικούς φορείς της χώρας μας, το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, θα αποτελέσουν την κυρία πηγή χρηματοδότησης των ΜΜΕ της χώρας μας. **Η παροχή εγγυήσεων για την στήριξη των ΜΜΕ** και την πρόσβασή τους σε χρηματοδότηση είναι επίσης ένα σημαντικό εργαλείο στήριξης το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως στις χώρες της Ε.Ε.

Για όλα τα παραπάνω χρειάζονται προσπάθειες **συντονισμού** των διαφόρων δραστηριοτήτων και εργαλείων **σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο με την συμμετοχή και τις προτάσεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων** ώστε τα προγράμματα αυτά να συνεισφέρουν τα μέγιστα. Σε αυτά τα πλαίσια, έχει συσταθεί ειδική ομάδα εργασίας υπό την αιγίδα της ΕΕΤ και συμμετοχή του επικεφαλής του Task Force για την Ελλάδα κ. Η. Reichenbach, όπου συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, οι τράπεζες Εθνική, Alpha, Eurobank και Πειραιώς, οι φορείς ΕΒΕΑ, ΓΕΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ, στελέχη από το υπουργείο ανάπτυξης, EIF, ΕΤΕΑΝ και TFGR και τέλος η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με απώτερο σκοπό την **αύξηση της αποτελεσματικότητας των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ειδικά για τις ΜΜΕ**, επιτρέποντας την γεωγραφική ανα-κατανομή των πόρων, παρέχοντας κατά κύριο λόγο κεφάλαιο κίνησης στις επιχειρήσεις αυτές για όσο διάστημα εξακολουθεί να υφίσταται ένα αρνητικό οικονομικό κλίμα που αποθαρρύνει τις επενδύσεις και απλοποιώντας τις σχετικές διαδικασίες.

Ειδικότερα έχει γίνει αντιληπτό ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν στα αυστηρά κριτήρια που πρέπει να καλύψουν ώστε να χρηματοδοτηθούν από τα προγράμματα αυτά. Η ύφεση της οικονομίας συνοδευόμενη από την έλλειψη ρευστότητας έχει πλήξει την αγορά ακινήτων, με αποτέλεσμα την δραματική μείωση των αξιών τους. Από την άλλη πλευρά, τα Ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα απαιτούν την παροχή εμπράγματων εξασφαλίσεων για την έγκριση χρηματοδότησης. Όμως ένα μεγάλο μέρος των εξασφαλίσεων που συνήθως παρέχουν οι επιχειρήσεις προκειμένου να χρηματοδοτηθούν βασίζεται σε προσημειώσεις σε ακίνητα και η αξία των εξασφαλίσεων αυτών συνεχώς μειώνεται.

Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι αφ ενός οι χαμηλές αξίες των ακινήτων περιορίζουν τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να δανειοδοτηθούν με βάση τις πραγματικές τους ανάγκες, αφ ετέρου, σε πολλές περιπτώσεις η πτώση των αξιών των εξασφαλίσεων οδηγεί ακόμα και σε μείωση των υπαρχουσών γραμμών χρηματοδότησης. Προκύπτει λοιπόν μια ασυμμετρία μεταξύ των σημερινών αναγκών των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση και της τρέχουσας χαμηλής αξίας των

ακινήτων, που όμως προβλέπεται να ανακτήσει ένα μέρος από την απολεσθείσα αξία της με την βελτίωση της οικονομίας στο μέλλον. Αυτός ο ετεροχρονισμός μεταξύ των σημερινών δανειοδοτικών αναγκών αφ ενός, της χαμηλής αξίας των εμπράγματων εγγυήσεων αφ ετέρου, και της αναμενόμενης ανάκαμψης των αξιών των ακινήτων στο μέλλον, μπορεί να αμβλυθεί από την λειτουργία ενός μηχανισμού που θα εγγυάται στις Τράπεζες υψηλότερες αξίες από τις σημερινές για τα ακίνητα που οι προς χρηματοδότηση ΜΜΕ προτίθενται να διαθέσουν ως εγγύηση.

Η Τράπεζα μας, στην προσπάθεια της να διασφαλίσει την ομαλή χρηματοδότηση των ΜΜΕ έχει προτείνει τον ακόλουθο μηχανισμό:

ΠΡΟΤΑΣΗ

Ένας υπό σύσταση φορέας, χρηματοδοτούμενος από πόρους των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων, θα εγγυάται την αύξηση της σημερινής αξίας των ακινήτων που δίδονται προς εξασφάλιση κατά 25% εντός της επόμενης πενταετίας. Για παράδειγμα, αν η σημερινή εκτιμηθείσα αξία ενός ακινήτου είναι 300.000 € και με βάση αυτή την αξία χρηματοδοτείται μια επιχείρηση, θα μπορούσε να αυξηθεί αυτή η αξία κατά 25%, δηλαδή να ανέλθει στις 375.000€ και αντίστοιχα να αυξηθεί η χρηματοδότηση κατά το ισόποσο. Έτσι ο φορέας θα εγγυόταν για αύξηση μελλοντικής αξίας ακινήτων της επιχείρησης κατά 75.000€ και η επιχείρηση θα μπορούσε να δανειστεί 75000€ περισσότερα εάν το επιθυμεί.

Αν το δάνειο δεν εξυπηρετηθεί και το ακίνητο εκπλειστηριασθεί τότε:

- Αν η ρευστοποιηθείσα αξία του Ακινήτου (Liquidity Value) είναι πάνω από 375.0000€ το εγγυητικό κεφάλαιο δεν καταβάλλει εγγύηση.

- Αν η ρευστοποιηθείσα αξία του Ακινήτου είναι κάτω από 375.000 € το εγγυητικό κεφάλαιο επαυξάνει την ρευστοποιηθείσα αξία κατά 25% και αποζημιώνει κατά το ποσό αυτό την Τράπεζα. Δηλαδή, αν επιτευχθεί αξία ρευστοποίησης 200.000€ η αξία αυτή αυξάνεται κατά 50.000€ και το ποσό αυτό αποδίδεται στην τράπεζα.

Η καταβολή εγγύησης δεν μπορεί να ξεπερνάει το 25% της επαύξησης της σημερινής αξίας ακινήτου άρα τις 75.0000€. Επί πλέον η εγγύηση δεν καταβάλλεται αν το εκπλειστηρίασμα χωρίς την επαύξηση καλύπτει το ληξιπρόθεσμο ποσό δανείου.

- Αν η κατά 25% επαύξηση της ρευστοποιηθείσας αξίας του ακινήτου ξεπερνάει την μελλοντική εκτιμώμενη αξία που ορίζεται κατά τη στιγμή της χορήγησης, στο παράδειγμά μας 375.000€, η υποχρέωση του εγγυητικού κεφαλαίου εξαντλείται στις 375.000€.

ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Με βάση ότι υπάρχει στο παρελθόν χρηματοδότηση των Ταμείων Επιχειρηματικότητας από κοινοτικά κονδύλια θα μπορούσε να λειτουργήσει η πρόταση ως μια νέα ξεχωριστή δράση, με συγκεκριμένο προϋπολογισμό.

Για να λειτουργήσει η λύση θα πρέπει να καθορισθούν κοινά χαρακτηριστικά των δανείων (όπως διάρκεια, max. ποσό κ.α.), τα κεφάλαια χρηματοδότησης θα είναι των τραπεζών, τα δάνεια θα εγκρίνονται με τα πιστωτικά κριτήρια που προβλέπονται από τα εκάστοτε προγράμματα, η ΕΤΕΑΝ μπορεί να ελέγχει τα στοιχεία των ακινήτων, και θα εκδίδει εγγυητική πράξη για το ποσό της διαφοράς των αξιών που θα εγγυάται. Αυτή θα παρακολουθεί και την απορρόφηση μέχρι την εξάντληση του προϋπολογισμού.

Αν το δάνειο εξοφλείται ομαλά το εγγυητικό κεφάλαιο θα παραμένει άθικτο.

Αν το δάνειο θα οδηγηθεί σε καθυστέρηση η Τράπεζα θα αναλαμβάνει τις νομικές διαδικασίες μέχρι την επιτυχή διενέργεια του πλειστηριασμού. Τότε ανάλογα με το αποτέλεσμα της τιμής του πλειστηριασμού θα ενημερώνει την ΕΤΕΑΝ και όπου απαιτείται θα ζητά την ενεργοποίηση της εγγύησής της, στην περίπτωση που το τίμημα του πλειστηριασμού δεν εξοφλεί την οφειλή και υπάρχει διαφορά.

ΟΦΕΛΗ

Η υλοποίηση του προτεινόμενου σχήματος θα προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και για τα τρία συνεργαζόμενα μέρη επιχειρήσεις, Τράπεζες, ΕΤΕΑΝ, όπως:

Για τις επιχειρήσεις

- Θα ενθαρρύνει τις τράπεζες να καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες εκείνων των επιχειρήσεων που έχουν καλά οικονομικά στοιχεία, αλλά δεν διαθέτουν επαρκείς εξασφαλίσεις.
- Λόγω της πρόσθετης εγγύησης θα απολαμβάνουν καλύτερη τιμολόγηση.

Για τις Τράπεζες

- Λόγω της πρόσθετης εγγύησης θα επιτυγχάνουν καλύτερες προβλέψεις.
- Θα ενθαρρύνονται για υψηλότερες χρηματοδοτήσεις με ισχυρότερες εξασφαλίσεις.

Για την ΕΤΕΑΝ

- Μεγαλύτερη απορρόφηση και αξιοποίηση των διαχειριζόμενων κεφαλαίων της.

Η κύρια παραδοχή, στην οποία στηρίζεται το προτεινόμενο μοντέλο εγγυήσεων είναι ότι όταν η ελληνική οικονομία ξαναβρεί τον βηματισμό της, ταυτόχρονα οι αξίες των ακινήτων θα αυξηθούν. Έτσι η παρούσα ασυμμετρία μεταξύ αυξημένων σημερινών δανειοδοτικών αναγκών και χαμηλής τρέχουσας αξίας των θα μπορούσε να ξεπεραστεί.

Κυρίες και κύριοι,

Η έξοδος από μία τόσο πρωτόγνωρη κρίση και η προσπάθεια να ξαναχτίσουμε μια οικονομία εύρωστη σε νέες στέρεες βάσεις δεν είναι εύκολη υπόθεση.

Το εγχώριο τραπεζικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει κινητήριο μοχλό και να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στην ενεργοποίηση των αναπτυξιακών παραγόντων της χώρας. Παρά τις απώλειες κεφαλαίων από την απομείωση του ελληνικού χρέους, παρά την μεγάλη μείωση των καταθέσεων και τον έως τώρα αποκλεισμό από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, οι **ελληνικές τράπεζες, παρέμειναν όρθιες** με πλήρη γνώση των ευθυνών τους, αποτρέποντας μία δραματική απομόχλευση και επιδείνωση της οικονομίας.

Με δεδομένες τις αλληλεπιδράσεις που λαμβάνουν χώρα στην οικονομία θα πρέπει όλοι (κράτος, τράπεζες, φορείς) να συν-λειτουργήσουμε με υπευθυνότητα βλέποντας την συνολική εικόνα και αποφεύγοντας κοντόφθαλμα συντεχνιακά και πολιτικά οφέλη.

Διότι σκοπός όλων των προσπαθειών θα πρέπει να είναι η συνολική ανάταση της οικονομίας.